Q

glossy Zuid

Editie 2023

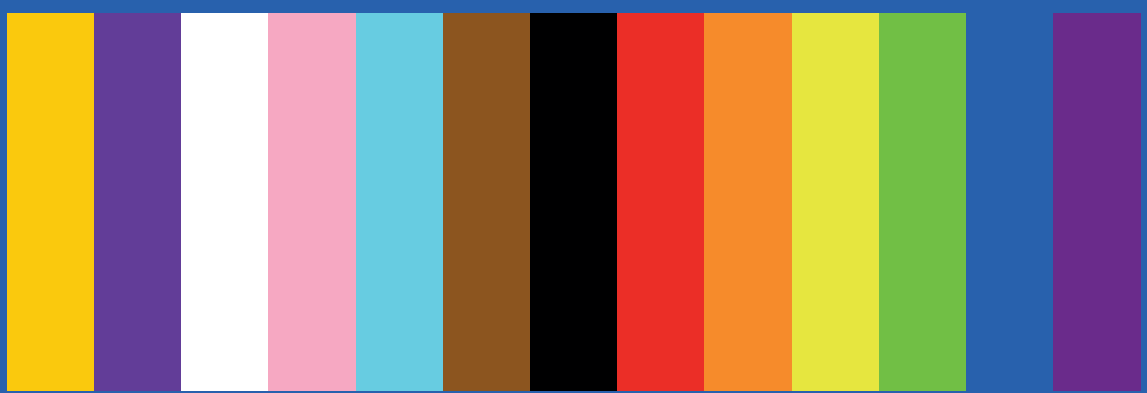

HEB L(I)EF

Jezelf zijn in Zuid

Inhoudsopgave

Femke Halsema
Voorwoord 1
Stefan van Raay
Kunstkenner en netwerker pur sang 2
Yvo Manuel Vas Dias
Als trans personen zijn we er nog lang niet 6
Eric Beekes
Het is uit, over en voorbij. 10
De Pijp
Geschiedenis in een notendop 13
Love Stories
Kunst, passie en tragiek in de Hermitage 14
Marianne van Lochem
Altijd op zoek de wereld een beetje kleur te geven 16
George Groot
Het laatste taboe 20
Jacob Israël de Haan 23
Paul Overdijk
We zijn er nog lang niet 24
Andreas Burnier
Activist, feminist, schrijver en trans persoon avant la lettre: 28
Eric de Rooij
Je hebt lef nodig om kwetsbaar te zijn 30
Pierre Valkering
Ik heb geen seconde spijt gehad 34
Wie ben ik dat ik dit mag doen 38
Jason Bhugwandass
Transitie of de dood 39
Modekoning Gianni Versace
Kracht van lef en liefde

Colofon

Editie: 2023
Opdrachtgever: Werkgroep GreyPrideZuid (www.greypridezuid.nl)
Krista Jansen, directeur stichting Sociaal Ondernemend Opbouwwerk Zuid
Hoofdredacteur: Paul Hofman,
Foto's: Anita Muschner
Vormgeving: Larissa van Hornsveld, going.nu

Verantwoording

In het kader van de lhbtiq+-emancipatie heeft de werkgroep Grey Pride Zuid en stadsdeel Zuid opdracht gegeven een aantal verhalen van oudere lhbtiq+-ers in dit stadsdeel middels deze glossy vorm te geven. Immers, de vrijheid die we nu in Nederland hebben is voor een heel groot deel te danken aan de huidige lhbtiq+-55⁺ generatie. Deze strijders en strijdsters hebben gevochten voor vrijheid, rechten en gelijkwaardigheid van homoseksuelen, lesbo's, biseksuelen en transgenders.
'We mogen die 55⁺-generatie strijders en strijdsters echt dankbaar zijn.' (Jelle Houtsma, voorzitter Greypride Zuid)

Voorwoord

fotograaf sanne couprie

Afgelopen zomer was de 25e Canal Pride. Het was prachtig weer, er was een vrolijke stemming en er werd heerlijk gedanst. Ik keek om mij heen en dacht aan de lange strijd die geleverd is om dit vreugdevolle moment mogelijk te maken.

Zonder strijd geen Pride wordt vaak gezegd en ik kan het hier niet meer mee eens zijn. De dappere mensen van de Stonewall rellen in New York, 1969, openden de paden voor acceptatie en vrijheid van velen generaties na hen, niet alleen in de Verenigde Staten maar wereldwijd. We zijn trots dat in Amsterdam het eerste homohuwelijk werd gesloten in 2001. We zijn trots dat Amsterdam hoog staat in lijstjes rondom veiligheid en acceptatie, maar dit ging niet vanzelf. Velen van ons zijn vrienden en familieleden verloren aan de aids-epidemie in de jaren '80. Sociale acceptatie was lange tijd, en soms nog steeds, ver te zoeken. Intimidatie en fysiek geweld nemen helaas toe. Jezelf mogen en kunnen zijn is nog altijd niet vanzelfsprekend, ook niet in Amsterdam.

En daarom ben ik erg blij met het gekozen thema van de Glossy Q dit jaar, HEB L(I)EF. Heb lef om lief te hebben. Heb lief en heb daarom lef. Zonder strijd en zonder bondgenoten zouden we vandaag de dag niet zijn waar we nu staan, daarvoor was een flinke dosis lef en vooral veel liefde nodig. Elke daad, hoe klein of groot, draagt daaraan bij. In Amsterdam Zuid zijn er prachtige initiatieven die bijdragen aan een mooiere stad en een mooiere wereld. Ik geniet van de prachtige verhalen van de Amsterdammers in Zuid die allen op hun eigen manier zich inzetten voor een mooiere wereld. Stefan, Alessandro, Ineke, Yvo, Baruch, George, Marianne en zo kan ik nog wel even door gaan, allen zetten zij zich in voor een Amsterdam (Zuid) waar iedereen zichzelf mag zijn en houden van wie ze willen houden. Ik ben hen allen dankbaar en moedig u als lezer aan om net als hen het lef te hebben om lief te hebben.

Femke Halsema

Burgemeester van Amsterdam

Kunstkenner en netwerker pur sang

Stefan van Raay

Tekst: Paul Hofman
Foto: Jolande Fisser

*Sinds 2018 is **Stefan** directeur van het Cobra Museum voor Moderne Kunst in Amstelveen. Met zijn opvallend jeugdige verschijning, enthousiasme, grote netwerk en sprankelende ideeën is hij een graag geziene gast in de Nederlandse kunstwereld. Eerder dit jaar was hij tijdens een Regenboogbijeenkomst gastspreker in de Oranjekerk in de Pijp. Een gesprek met een bevlogen kunstkenner die nooit een blad voor zijn mond heeft genomen. 'Kunst laat me nooit los.'*

Het Cobra Museum ligt er in de ochtendzon mooi bij. In 1995 wordt het museum geopend. Het biedt ruimte aan moderne en hedendaagse kunst en omvat een omvangrijke collectie kunst van Nederlandse moderne kunstenaars, vooral van de leden van de Cobra-beweging.

Landmark

Ik spreek met Stefan in 'zijn' museum. Zijn ruime werkkamer heeft een goed uitzicht op het Sandbergplein in het Amstelveense stads-hart. Het museum opent in 1995 zijn deuren. In Amstelveen is het een landmark. Stefan vertelt over zijn leven, liefde voor kunst, coming out en

Amsterdam, de stad van seks, rock-and-roll betekent absolute vrijheid voor mij

zijn liefde voor Amsterdam. Hoewel geboren in Rotterdam, ligt Amsterdam nauw aan zijn hart.

Stefan groeit op als oudste in een gezin van vijf jongens. Hij brengt een heerlijke jeugd door in Rotterdam. Zijn vader is directeur van een havenbedrijf en behartigt in die functie ook de zakelijk belang ervan. Over zijn vader: 'Hij was ook een begenadigd pianist. Kunsten en creativiteit speelden een grote rol in ons leven.'
Aan de hand van hun ouders bezoeken de jongens bijna wekelijks een museum. 'Kunst werd ons met de paplepel ingegoten.' Als kleine jongen verzamelt hij al fanatiek plaatjes van kunstwerken.

Salvador Dali

Een gebeurtenis die veel indruk op hem maakt is in ontmoeting met Salvador Dali. 'In 1970 houdt het museum Boijmans van Beuningen een grote overzichtstentoonstelling over de grote schilder. 'Bij de opening mocht ik als vijftienjarige jongen hem een handje geven. Al een tijdje ging het gerucht dat hij te gast zou zijn. Dali werd min of meer als een popster gezien. Het moment dat ik hem mocht begroeten, staat voor altijd op mijn netvlies gebrand.' Daar is eigenlijk mijn liefde voor kunst geboren.'

De middelbare schooltijd ervaart Stefan als een donkere periode waar hij niet veel herinneringen aan heeft. 'Het waren de donkere Middeleeuwen voor mij. Het duurde zó lang. Rotterdam zag er toen heel anders uit. Dodelijk saai. Ik was heel verveeld. Na het bombardement in 1940 lag de stad er als een bouwput woestenij bij. Winderige en kale vlaktes. Vreselijk.'

Hij maakt er zijn middelbare school af maar besluit al snel Rotterdam achter zich te laten. In Leiden gaat hij rechten studeren. 'Maar die studie was helemaal niets voor mij. Ik stopte.'

Coming out

Een tijdje later kiest hij voor de studie kunstgeschiedenis en archeologie in Amsterdam. Het is hem op het lijf geschreven. 'De stad van seks, rock-and-roll betekent absolute vrijheid voor mij. Ik vloog door mijn studie. Op mijn negentiende ben ik uit de kast gekomen. Of dat moeilijk was? Nee. Maar mijn moeder reageerde wel bezorgd. Letterlijk zei ze 'als de Duitsers maar niet terugkomen'. Bij mijn ouders kwamen veel homoseksuele vrienden over de vloer. Het was zeker geen issue.' Dan: 'Het probleem zit vaker in jezelf dan in de buitenwereld.'

'Na mijn afstuderen begon ik met ondermeer Paul Spies (nu directeur van het Berlin Museum) en een andere studiegenoot, Rob van Zoest, een kunstadviesbureau. Dat heb ik met beide een tijdje gehad tot het Van Gogh Museum lonkte.'

Clause 28

'1988 was een feestjaar omdat het Verenigd Koninkrijk en Nederland de Glorious Revolution vierden. 'Ik schreef toen samen met Paul een boek over William III en Mary en over huizen en tuinen uit hun tijd. Een aardige anekdote: ik liep als kunstkenner naast Queen Elizabeth II terwijl even verderop in het publiek mijn vriend Floris Michiels van Kessenich hevig stond te protesteren tegen de toen in Engeland geldende Clause 28.' Dat verbood lokale overheden om 'homoseksualiteit opzettelijk te bevorderen of materiaal te publiceren met de bedoeling homoseksualiteit aan te moedigen en "de toelaatbaarheid van homoseksualiteit als een zogenaamde familierelatie te onderwijzen".

'Later kwam ik terecht als senior curator of art bij het Glasgow Museum en werd vervolgens directeur van de Pallant House Gallery. Een boeiende periode. Maar er heerste een homofobe attitude. Echt ontzettend naar. Maar ik heb me er nooit iets van aangetrokken. Voor de meeste medewerkers was ik in deze puriteinse periode een rolmodel. Ik was iIntussen getrouwd met mijn Mexicaanse vriend. Hij wilde op een gegeven moment naar Mexico.' Zo gezegd zo gedaan. 'Ik ging werken voor het Nationaal Museum voor Moderne Kunst in MexicoStad. In een klein vissersdorp hebben we een samen een huis gebouwd. Daar heb ik vier jaar gewoond.' In 2017 overlijdt zijn man. Een verdrietige periode volgt.

Uitdaging

In Amstelveen blijkt het Cobra Museum in die periode te kampen te hebben met grote problemen als dalende bezoekersaantallen en een tekort van een half miljoen euro. Het bestuur is er sterk van overtuigd dat er iets moet gebeuren. Met zijn trackrecord, bevlogen persoonlijkheid en kennis van de kunstwereld is Stefan de ideale kandidaat de uitdaging aan te gaan de donkere wolken te laten verdwijnen. 'Eerlijk gezegd kende ik het museum nauwelijks. Ik was natuurlijk al zo lang weg uit Nederland.'

Hij valt goed bij de gemeente, de inwoners, de bezoekers en de kunstsector en weet het museum, dat op de rand van het faillissement zweeft, te redden en nieuw leven in te blazen. bouwt het weer om tot een museum voor alle Amstelveners. Het museum staat weer stevig op de kaart.

'Kon ik nog een keer toepassen wat ik in de loop van de tijd heb geleerd. Drie dingen zijn volgens mij belangrijk bij dit werk: je moet enthousiast tentoonstellingsmaker zijn, je moet goed kunnen communiceren en je moet geld verdienen leuk vinden.' Dan: 'Kunst zit onmiskenbaar in mijn genen.'

Kunst is rode draad in mijn leven

In 2021 wordt Stefan na een interimperiode directeur. In dat jaar zijn er spraakmakende tentoonstellingen als Frida Kahlo & Diego Rivera en Clandestien. Deze laatste omvatte prachtig foto's over het New York in de jaren zeventig. Het worden kaskrakers.

Het komende jaar bestaat de Cobra-beweging 75 jaar. 'Dat gaan we groots vieren.' Hij benadrukt dat hij dicht blijft bij het gedachtegoed van de Cobra-beweging; anti-oorlog en conflict, voor vrijheid, de human condition en politiek engagement. Het draait om maatschappelijk urgente thema's.'

Die nieuwe preutsheid vind ik ook moeilijk te accepteren

Lef en liefde

'Toen ik terugkwam in Nederland moest ik enorm wennen aan het polderen. En spontaniteit was ver te zoeken. Die nieuwe preutsheid vind ik ook moeilijk te accepteren. Vorig jaar hadden we een prachtige fototentoonstelling Clandestien. Een foto daaruit hadden we als museum op facebook gezet: in no time werden we eraf gegooid.' Stefan maakt zich er nóg boos over. Het laat zien dat hij over lef beschikt. 'Je moet jezelf kunnen zijn, daar geloof ik heilig in. Niemand hoeft daar iets over te zeggen. Ik heb me nooit iets aangetrokken van de opinies van anderen. Ik denk absoluut niet in hokjes.'

Zuid heeft en houdt een bijzonder plaatsje in mijn hart. 'Binnenkort verhuizen mijn vriend en ik naar een studio niet ver van het Vondelpark. Zuid is fantastisch zoals het er nu uitziet. En de Pijp vind ik een prachtige smeltkroes van mensen en culturen.'

Veelbetekenend: 'Ik voel me honderd procent op mijn plaats.'

Yvo Manuel Vas Dias

Tekst: Paul Hofman
Foto: Anita Muschner

Als trans personen zijn we er nog lang niet

*Hij is een Amsterdammer en hart en nieren. In een openhartig gesprek vertelt trans man **Yvo (62**) over zijn jeugd, werk, transitie en zijn inzet voor TransAmsterdam en de TransArt School. 'Er moet op transgender gebied nog veel gebeuren. Er is een wereld te winnen.'*

Yvo werd als meisje geboren in een gezin in Amsterdam-Oost. Hij is het oudste kind, later volgt een broertje. Terugkijkend op zijn vroege jeugd zegt hij dat hij als kind 'verlegen en dromerig' was. Al snel leert hij van zich af te bijten als hij door klasgenoten geplaagd wordt om zijn kleding. 'Mijn moeder maakte die namelijk zelf'. Yvo heeft een Sefardisch Joodse achtergrond. 'Ik ben cultureel, maar niet religieus Joods.'

Omdat Yvo als kind vaak ziek was lag hij regelmatig in het ziekenhuis. Tijdens een van de vele bezoeken aan het ziekenhuis wordt hij verliefd op een verpleegster. 'Ik was zo'n twaalf jaar.' In zijn fantasie zong hij hele serenades met gitaar voor haar.

Bruggenbouwer

Als kind liet hij zich in een Djellaba met keppel fotografen. Ik wilde een echte bruggenbouwer worden om mensen met elkaar te verbinden Na de middelbare school koos hij er voor om naar de Sociale Academie waar hij zich al snel thuis voelt. 'Ik kwam terecht in een vrouwengroep waarvan een groot aantal lesbisch was. Van mannen moest ik toen niets hebben. Was sterk anti-man. Het waren de jaren tachtig.' Later kwam ik er achter dat ik gewoon jaloers op ze was en een trans man ben.

In zijn puberteit heeft hij verschillende rolmodellen waar hij zich mee kon identificeren: de Amerikaanse zanger David Cassidy en de androgyne David Bowie. Hij dacht dat hij verliefd was op David Cassidy. Later veranderde hij zijn haar net als de zanger. Hij wilde op hem lijken. Yvo was ook gefascineerd door de verschillende uiterlijkheden van David Bowie en zijn mannelijke en vrouwelijke verschijningen.' Met zijn vader ging hij in zijn jonge jaren naar een concert van David Bowie. Het was een bijzondere ervaring.

Veel later veranderen zijn rolmodellen. Het worden de Amerikaanse filmacteur en regisseur Sidney Poitier en psychiater Victor E. Frankl, overlever van de holocaust en schrijver. Twee bijzondere mannen die een groot voorbeeld in zijn leven zijn geweest.

Geleidelijke transitie

Na het afronden van zijn opleiding belandt hij in het algemeen maatschappelijk werk. 'Zo hield ik me achtereenvolgens bezig met schuldhulpverlening, relatieproblemen en echtscheidingen in verschillende buurten en wijken.' Yvo draagt tijdens zijn werk graag driedelige pakken. 'Ik voelde me er goed in.' Diep in zijn hart voelt hij zich man. Niet alleen verandert Yvo zijn kledingstijl, hij besluit ook zijn naam te veranderen. 'Bij mij ging het proces van transitie heel geleidelijk.' Hij spreekt er met vrienden over die al waren begonnen met hun transitie en ging zelf op onderzoek uit.

Je bent namelijk niet opgevoed als jongen. Dan moet je jezelf opnieuw ontdekken

In de loop van zijn leven dringt hij door tot de kern van zijn wezen. Het boeddhisme is zijn inspiratiebron. 'Ik werd me bewust wie ik werkelijk was.' Het is een achtbaan van verwarring? Hij valt stil.

'Mijn sociale, maatschappelijke, spirituele en lichamelijke transitie was een lange en intense weg. Maar alles is de moeite waard geweest. Ik was op de juiste plek. Eindelijk was ik altijd al gewoon een meneer. Ik moest wel aan veel dingen wennen. Mensen reageerden tijdens mijn transitie anders op me. Je bent namelijk niet opgevoed als jongen. Dan moet je jezelf opnieuw ontdekken. Het was vallen en opstaan.'

Hij is eind dertig als hij de volgende stap zet. Yvo wordt in het VUmc geopereerd. Het moment dat hij na de operatie wakker wordt staat nog op zijn netvlies gebrand. 'Ik voelde me heel blij, opgelucht en krachtig.' Zijn ouders, aan wie hij het een tijd daarvoor had verteld, zien hem vanaf da moment als hun zoon. 'Voor mijn moeder was het wel ingewikkeld. Maar dat is heel begrijpelijk. Onze verhouding is beter dan ooit. Ze moet altijd lachen om mijn grapjes. Dat is altijd zo leuk om te zien.

Transamsterdam

In 2014 richt Yvo TransAmsterdam op. Hij bruist van de energie en wordt voorzitter. Waarom ik het oprichtte? 'Dat kwam eigenlijk door de, toen nog, Gay Pride in Amsterdam. Ik zag daar wel drag queens, maar geen trans personen die hun verhaal vertelden.' Het was het moment dat trans personen ook iets te zeggen moesten hebben. Dat jaar vond In 2014 de eerste TransPride plaats.' Hij glundert. Het werdt een doorslaand succes.

Twee jaar geleden richt hij en zijn team de Trans Art School op. 'Ik ben zelf al wat ouder, maar als ik zie hoe jonge trans personen zich ontwikkelen en hoe ze groeien in hun kracht en hun talenten, dan ontroert mij dat. Ze dragen een gedicht voor, ze zingen enthousiast een lied, ze voeren een dans op, ze houden een bevlogen speech. Dat we met TransAmsterdan en onze Trans Art School hieraan mogen bijdragen vind ik fantastisch. We hebben bewust gekozen voor kunst om de trans personen meer zelfvertrouwen te geven, te empoweren. Op deze wijze kunnen ze zich ontwikkelen, kunnen ze zich verbinden en kunnen ze zich door middel van zelfexpressie op allerlei manieren uiten.'

Zijn we er al?

Dan: 'TransAmsterdam is een transgender organisatie voor kunst, cultuur en lifestyle. Sinds 2014 is kunst een belangrijke tool voor ons. We bieden trans personen, trans kunstenaars en trans artiesten een podium. We wilden iets meer gaan doen met kunst. In 2019 zijn we begonnen met de Trans Art School, een plek waar trans personen meer zijn dan alleen maar hun transitie. Vanuit de school willen we trans en non binaire personen een podium bieden. Waar ze hun kunsten kunnen laten zien aan familie, vrienden en de rest van de wereld. We willen dat trans personen een plek krijgen binnen de kunstwereld. Door kunst kun je je hart uiten. Daar krijg ik kippenvel van. De creativiteit in onze community heeft zoveel potentie. Dit is onze basis. We werken met veel kunst en culturele organisaties, ook met Zuid, samen. Trans personen zijn zichtbaarder dan ooit en we weten steeds meer een plek in de samenleving te veroveren. Maar we zijn er nog lang niet.'

Trans zijn is geen hype

Yvo heeft zijn droom waargemaakt. Zo is hij een verbinder pur sang geworden. Hij organiseert samen met zijn team elke laatste vrijdagavond van de maand Trans and Friends Café *InClusion* met ruimte voor o.a. ontmoeting, boekpresentaties, spoken word optredens.

TransAm sterdam is een transorganisatie voor kunst, cultuur en lifestyle. Doel is om de zichtbaarheid van trans, waaronder non-binaire, personen te vergroten en om de beeldvorming over hen te verbeteren door middel van kunst en cultuur. Daarmee laat TransAmsterdam zien dat trans personen meer zijn dan hun gender. Zo verbinden zij de trans gemeenschap met de rest van de samenleving en bevorderen ze gelijktijdig de emancipatie en empowerment van trans personen in Amsterdam, Nederland en daarbuiten.

Om de creativiteit van trans personen naar buiten te brengen, werkt TransAmsterdam samen met diverse kunstenaars, zoals fotografen, acteurs, dichters, muzikanten, schrijvers, filmmakers en kunstschilders. Daarnaast ook met nationale en internationale kunst- en culturele organisaties. In 2019 werd de Trans Art School opgericht, waar trans personen kunstzinnige, culturele en life-style-workshops kunnen volgen.

Wil je meer weten?
Ga dan naar www.transamsterdam.nl of
mail naar info@transmasterdam.nl

Geen hype

Naar zijn mening moet er nog veel gebeuren op trans gebied. 'Trans zijn is geen hype. De wachtlijsten in de zorg voor trans personen moet teruggebracht worden. Ook moeten we alert zijn op geweld tegen trans personen. Met name zwarte trans vrouwen en trans vluchtelingen hebben veel te maken met discriminatie en geweld. Aangifte bij de politie moet beter en makkelijker worden. De conservatieve wind die over de wereld waait maakt me wel zorgen. Helemaal omdat ze zich negatief en denigrerend uitlaten tegenover trans personen. Onderwijs en voorlichting zijn daarom heel belangrijk.'

Zijn advies aan jonge trans personen? 'Zoek lieve en betrouwbare mensen en zorg dat je vrienden om je heen hebt. Luister naar je hart. En vooral: volg je het.'

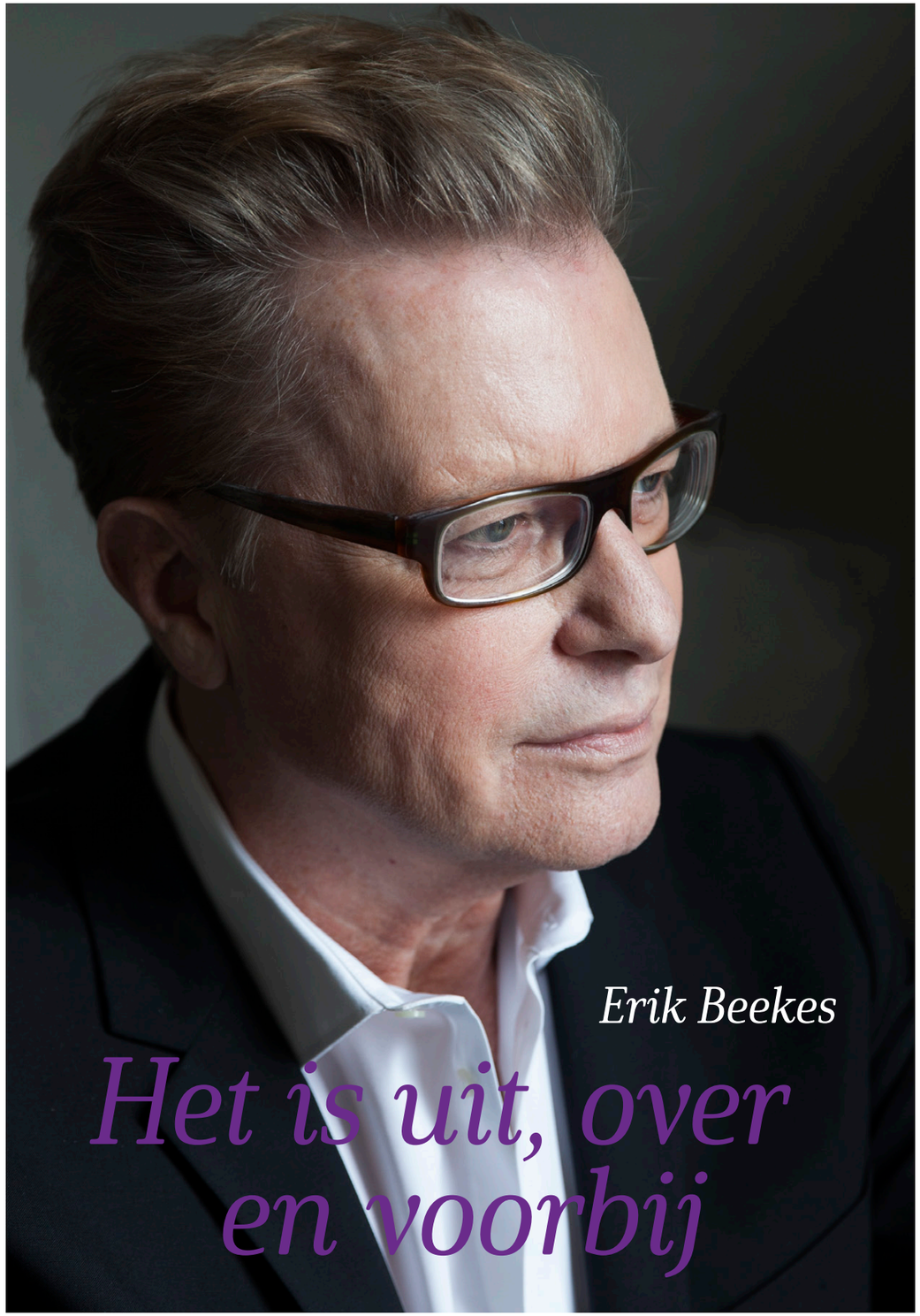

Tekst: Paul Hofman Foto: Maarten Schets

*Als ik zijn appartement binnenkom, valt acteur **Eric Beekes (73)** meteen met de deur in huis. 'Na een vijftigjarige loopbaan in de theaterwereld heb ik een definitief besluit genomen. Jij bent de eerste die het hoort, ik stop.' Hij klinkt resoluut. Over zijn leven dat naast dieptepunten ook veel hoogtepunten telde, vriendschappen met bekende internationale sterren en zijn optredens voor onder andere kinderen passeren de revue. 'Maar nu ben ik op. Het is goed zo.'*

Hij woont op een prachtig ingerichte etage om de hoek van het Vondelpark. Het straalt een Parijse grandeur uit. Een boekenkast met veel theaterboeken en wanden bedekt met foto's uit zijn loopbaan geven de woning cachet. 'Dit is mijn leven.'

Soerabaja

Met een heerlijk glas witte wijn onder handbereik barst hij los.
'Met mijn ouders en jongere broertje bracht ik de eerste jaren van mijn leven door in Soerabaja in Nederlands-Indië. Maar als na de Japanse capitulatie de onafhankelijkheidsoorlog losbarst en de situatie voor Indische Nederland vijandig en gevaarlijk wordt en hun bezittingen worden geconfisqueerd, gaan de meesten noodgedwongen terug naar hun vaderland. 'Ik had gelukkige jeugd tijd met een eigen baboe (kinderoppas, PH). Het is 1956 als het gezin Beekes belandt in Amsterdam-Oost waar de dan zevenjarige Eric ook naar school gaat. 'Mijn lagere schoolperiode was niet fijn.', zegt hij met gevoel voor understatement. 'Ik werd behoorlijk gepest. Waarom? Ik speelde vaak met meisjes en was een opvallende jongen.' Hij laat zich echter niet op zijn kop zitten en bijt van zich af. Dat hij enorm geplaagd wordt, baart zijn ouders zorgen.

Verkleden werd mijn passie

Op vierjarige leeftijd heeft hij de magie van het verkleden ontdekt. 'Het werd mijn passie.' Dat hij acteur zal worden en vaak in een andere huid moet kruipen kan hij dan nog niet bevroeden. Met een buurjongetje voert hij een show van zijn jeugdidool op: de Caterina Valente-voorstelling tussen de schuifdeuren. 'Voor een dubbeltje mochten de buurtkinderen naar binnen.'

Pesten

Eric is elf jaar als zijn ouders besluiten Eric naar de Kees Boeke school in Bilthoven te sturen. 'Dat was een school waar veel aan creatieve vorming wordt gedaan.' Door de week verblijft hij bij familie verderop. Het dorp herinnert hij zich met afgrijzen. 'Met donkere lanen was het er zó somber.' Als puberende jongen is Eric bloedmooi. Met zijn talent, charme en doorzettingsvermogen valt hij dan ook op. Hij laat foto's zien uit die tijd. 'Toneelspeler Willem Nijholt was toen mijn rolmodel. Zo wilde ik ook zijn.' Later zal hij hem nog regelmatig in het vak tegenkomen.

Hij is zeventien als hij de school verlaat en weer bij zijn ouders in Amsterdam gaat wonen. Amper

een jaar later krijgt hij kamers op de Minervalaan. Een kans die hij met beide handen aangrijpt. Zuid betekent veel voor hem. ‘Vanuit die studentenkamertjes ben ik naar mijn huidige woning verhuisd.’

Veelzijdig

Na zijn middelbare school volgt de jonge Eric drie jaar lang lessen op de Amsterdamse theaterschool. ‘Daar leerde ik zoveel.’ Al snel mag hij in het toneelstuk *Madame Jatzkowa* (geregisseerd door acteur Henk van Ulsen) zijn debuut maken.
Het vormt het begin van zijn veelzijdige carrière,. Zijn loopbaan verloopt daarna in sneltreinvaart. ‘Ik was enorm ambitieus en pakte alles aan.’ In deze tijd ontmoet hij ook de legendarische oprichtster van het Nationaal Ballet Sonia Gaskell. ‘Ik heb haar zelfs in Parijs tot haar dood verzorgd.’ Later zal hij dat zeventien jaar lang doen voor zijn muze Adèle Bloemendaal.
‘Nu ik zelf ouder wordt, mis ik Adèle’s levenslessen en vriendschap.’ Hij koestert de herinneringen aan haar. Of Eric ooit een coming out heeft gehad? ‘Nee, ik merkte dat ik op jongens viel maar het is nooit een onderwerp van gesprek geweest.’

Eric is een theaterdier pur sang. Aan zijn werktafel vertelt hij anekdote na anekdote over zijn ontmoetingen en vriendschappen met zangers en schrijvers als Üdo Jurgens en Simone Signoret.
De afgelopen vijftig jaar zong en acteerde Eric in tal van films en theaterproducties. Hij heeft rollen in films als *Spetters, Flodder in Amerika* en *de Kassière.*

Hij maakte *comedies* voor kinderen met Heddy Lester en later Sylvia Alberts.
Een van zijn lievelingsrollen is die van Tante Cato in de familiemusical *Pietje Bell.* En een hoogtepunt was zijn hoofdrol in het tv-drama *Als je droomt wie ben je dan* over een jongen die droomt dat hij vrouw wil worden.
Ook presenteerde hij als spreekstalmeester het Wereldkerstcircus in Carré. Daarmee gaat een grote droom in vervulling. ‘Doodeng maar heel spannend’.

Diva’s

Kort voor de corona-crisis uitbreekt staat hij op het toneel met de door hemzelf geschreven voorstelling *Diva’s.* ‘Ik vertelde en zong hierin over mijn ontmoetingen met diva’s Adèle Bloemendaal, Simone Signoret, Sonia Gaskell, Caterina Valente, Hetty Blok, Liesbeth List, Ramses Shaffy en Leonard Bernstein. Zijn ogen gaan glinsteren als hij zijn bijzondere vriendschap met de wereldberoemde dirigent en componist ter sprake brengt. Eric ontmoet hem in de jaren zeventig in de Incognito bar in de dan populaire Kerkstraat. ‘Dat was de gelegenheid om gezien te worden. Die vriendschap heb ik gekoesterd.’

‘In de corona-tijd heb ik veel na kunnen denken. Ik besefte toen pas goed dat mijn leven non-stop heb gewerkt. Altijd onderweg. Ik voelde me zo moe. De corona-periode is me niet in de me niet in mijn koude kleren gaan zitten. En had ook geen kracht meer. Het is goed zo, vond ik. Ik heb alles gedaan wat ik wilde.’

Optelsom

Terugkijkend zegt hij: ‘Eigenlijk zijn al mijn dromen uitgekomen.’ Wat hierna komt weet hij niet. ‘Ik zie vreselijk op tegen het grote onbekende. Om straks invulling te geven aan mijn leven wordt een uitdaging. Het zal ongetwijfeld stiller worden.’ Dan: ‘Ik heb een geweldig leven gehad. In een woord fantastisch. Het is omgevlogen.’ Of ik het jammer vind dat ik geen relatie heb? ‘Het leven is niet altijd een feestje. Ik heb veel *lovers* gehad maar de combinatie fysiek en mentaal heb ik nooit kunnen maken. Alleen zijn is ook een voorrecht. Alles is vergankelijk’. Maar of de stilte ooit zal wennen? Eric neemt nog een slokje wijn en kijkt melancholisch. De wanden vol foto’s glinsteren in de zon. ‘Dit is is de optelsom van mijn leven.’

Tekst: Paul Hofman

De Pijp:
geschiedenis in een notendop

De bouw van stadsdeel De Pijp begon 150 jaar geleden. De eerste bewoners kwamen uit de binnenstad en omliggende plaatsen. Veel kunstenaars, studenten en prostituees domineerden de nieuw buurt. Zonde, ontucht en onzedelijkheid waren op bijna elke hoek van de straat te vinden: het brandpunt van woest en intens leven.

Bordelen

In Amsterdam vond vanaf de industriële revolutie vanaf 1870 plaats. Telde de stad rond het begin van die eeuw 140.000 bewoners, honderd jaar later waren dat er 175.000. Het stadsbestuur had bouwers de opdracht gegeven een hele nieuwe buurt te bouwen die eerst werd aangeduid met YY: lange smalle en saaie straten met kleine, gehorige, zelfs kelderwoningen en vooral weinig zonlicht. In een woord: fijnmazig en rommelig. Drank, bordelen en onooglijke huizen wisselden elkaar af. De smalle straten in buurt YY volgden exacte hetzelfde patroon als in de oude stad.
De Noord Pijp werd in de weilanden van de stad gebouwd. Ook molens en de herbergen moesten plaatsmaken voor huizenbouw.

Onleefbaar

Eigenlijk zorgde de bouw van de nieuwe buurt meteen voor onleefbare toestanden. De woningen waren geen hoogstandje. Ze waren bedoeld voor werklieden en arme burgers. Dat moest zo goedkoop mogelijk gedaan worden. De arbeiders namen door de hoge huren vaak studenten op als kostganger. De Pijp werd wel hét uitgaanscentrum met een rauw randje. Prostitutie en cafés waren te vinden in de Govert Flinck-, Albert Cuyp- en Jan Steenstraat. Ook in grotere panden aan de Ceintuurbaan en het Sarphatipark werkten en leefden veel prostituees.

Vlaamse Jet en Aal Turksma waren in die tijd als hoerenmadammen een begrip. De kwaliteit van de huizen was abominabel. Vanaf de bouw van de buurt was er te goedkoop, snel, vaak lelijk en gevaarlijk te zijn gebouwd. Ratten en talloze epidemieën kwamen veelvuldig voor. Er stortten zelfs woningen in. Het rauwe kapitalisme eiste zijn tol.

Geen toezicht

De gemeente hield vrijwel geen toezicht. Het zou tot 1920 duren voordat hij de regie pakte. Er moest beter gebouwd worden, er kwamen sociale voorzieningen met betere arbeidsvoorwaarden en woningbouwverenigingen werden opgericht met als doel de verheffing van de arbeiders. Stadsingenieur Van Niftrik heeft zelfs plannen gehad om het Centraal Station op de plek waar nu het Sarphatipark is neer te zetten.

Later begon men er echt na te denken wat voor stad Amsterdam wilde zijn en worden. Plan Zuid van Berlage aan de zuidzijde van De Pijp is daar een voorbeeld van. Langzaamaan werd De Pijp een gewonere wijk.

Wellicht staat het niet iedereen meer op het netvlies gebrand maar in 1967 wilde men de Pijp slopen. Het gemeentebestuur droomde van *cityvorming*. De wijk moest wijken, daarvoor in de plaats zouden brede snelwegen en hoge kantoren komen. Het plan van de Amerikaanse professor Jokinen werd na veel protest van buurtbewoners naar de prullenbak verwezen. De Pijp was gered en werd opgeknapt.

Sindsdien begin jaren zeventig heeft de Pijp een snel proces van gentrificatie doorgemaakt. Steeds meer mensen willen er wonen of openen er graag een winkel of een restaurant, juist vanwege de dichtheid van de bebouwing, de bijzondere negentiende-eeuwse vormgeving en de sterke menging van wonen, werken en uitgaansleven.

De Pijp bruist als nooit tevoren. Niet voor niets draagt het trots de naam het Amsterdamse Quartier Latin. Ter illustratie: in de Tweede Jan Steenstraat heerste begin 20e eeuw veel sociale ellende, een bovenwoning 2 hoog van zestig vierkante meter kost daar nu meer dan een half miljoen euro.

Love Stories
Kunst, passie en tragiek

Tekst: Paul Hofman

Kunst en cultuur spelen een belangrijke rol in dit magazine. Op dit moment zijn er twee tentoonstellingen in Amsterdam die voor lhbtiq-ers interessant zijn. *Love Stories* en *De Eeuw van Juliana, een koningin en haar idealen* (zie verderop in de Q).

Lef en liefde in alle facetten

Love Stories vertelt het verhaal over liefde. Homoseksualiteit wordt goed belicht. Sinds de opening in 2004 baseerde Hermitage Amsterdam zijn tentoonstellingen uitsluitend op de collectie van diens naamgenoot in Sint-Petersburg. De inval van Rusland in Oekraïne maakte daar een eind aan. Dat was voor de Hermitage reden om alle banden met het moedermuseum te verbreken.

Vervolgens moest het op zoek naar andere collecties om uit te putten. Zoals die van de National Portrait Gallery in Londen. Een deel van de collectie kon daardoor op reis; deze tentoonstelling was eerder te zien in de Verenigde Staten. De Hermitage heeft de Europese primeur.

Oscar Wilde

Love Stories is onderverdeeld in zes thema's. Het portret van Edward en Wallis Simpson hoort bij het thema *Liefde onder vuur*, dat speciaal is toegevoegd voor Amsterdam, de eerste stad ter wereld waar geliefden van het hetzelfde geslacht met elkaar in het huwelijk konden treden.

Schrijver Oscar Wilde had dat wellicht ook graag gewild. Echter belandde hij in het Engeland van 1895 in de gevangenis vanwege zijn liefde voor collega-auteur Lord Alfred Bruce Douglas. Homoseksualiteit was daar destijds nog verboden.

Componist Benjamin Britten (1913-1976) en tenor Peter Pears (1910-1986) waren ook elkaars grote liefde. Ze bleven bijna veertig jaar bij elkaar, tot het overlijden van Britten. Kenneth Green portretteerde hen samen in 1943. Op dit dubbelportret leunt Britten intiem tegen Pears aan. Deze pose van twee mannen op een schilderij was gewaagd, want homoseksualiteit was in de jaren 40 nog steeds strafbaar in Engeland.

Love Stories – Kunst, passie & tragedie, 17 september 2022 t/m 8 januari 2023 in Hermitage Amsterdam

Peter Pears en
Benjamin Britten
Kenneth Green
Olieverf op doek, 1943
© National Portrait Gallery, London

Helen en Kate Richardson-Walsh
© Graham Hughes Foto,
C-type kleurenprint, 2016
National Portrait Gallery, Londen

Altijd op zoek de wereld een beetje kleur te geven

Tekst: Paul Hofman Foto: Anita Muschner

Als architect is **Marianne van Lochem (43)** *één van de boegbeelden van het Zuidasdok. Het is één van 's lands grootste infrastructuurprojecten. Zo gaat de A10 Zuid van vier naar zes rijstroken en verdwijnen deze ondergronds. Station Amsterdam-Zuid wordt compleet vernieuwd. Daarbovenop verrijst een nieuw park in de vorm van een groene corridor met daktuinen op het station: een soort Vondelpark 2.0. 'Het is hier bouwen op postzegelformaat.'*

Regenboogluifel

In het zenuwcentrum van Zuidas en Zuidasdok in het WTC spreek ik met Marianne, die panseksueel is, over haar leven, liefde, dromen, tegenslagen en het hebben van lef. Het informatiecentrum is de centrale plek in het gebied. Hier kunnen geïnteresseerden meer te weten komen over de actuele ontwikkelingen van Zuidas en Zuidasdok. Omringd door twee maquettes van het bouwproject barst de energieke Marianne los.

Twee jaar geleden maakt ze naam met de nieuwe regenboogtrap op het Zuidplein. Haar

Ontwerp: Marianne van Lochem (Arcadis),
Foto: Michel Kievits

winnende ontwerp van de door het stadsdeel Zuid uitgeschreven prijsvraag kreeg de meeste stemmen. Het vormt nu een kleurrijk en in het oog springend visitekaartje van Amsterdam.
Met de trap is er een plek gemaakt in het kantorengebied waar zichtbaarheid, bewustwording en acceptatie van de LHBTIQ+-personen wordt bevorderd. ‘Als architect ben ik altijd op zoek naar gelegenheid de wereld een beetje kleur te geven.’

Dankzij de gemeente Amsterdam is dit gelukt op het Zuidplein. Als de zon schijnt, stralen de kleuren alle kanten uit. Het is mooi dat de Zuidas nu een permanente vlag draagt voor liefde en vrijheid. Het roept op tot respect en expressie. Het leven is gewoon te kort om niet elke dag precies te kunnen zijn wie je bent.’ (www.arcadis.com/en/improving-quality-of-life/rainbowsteps)

Lego

Ze wordt geboren en groeit op in het Twentse Goor. Ze is het eerste kind in het gezin, twee jaar later volgt een broertje. ‘Je had toen nog geen kinderopvang zoals nu, dus tot mijn vierde was ik thuis bij mijn moeder. Ik speelde graag in de zandbak en knutselde altijd met LEGO. Het was toch doodnormaal dat een meisje kort haar had en een broek droeg?’ Haar ouders geven haar alle ruimte en vrijheid. Lachend: ‘Als kind was ik ondernemend, vrolijk en eigengereid.’

Hokjes

Terugkijkend: ‘Tussen mijn vierde en mijn zesde jaar werd ik me pijnlijk bewust van hoe anders ik was dan schijnbaar alle volwassen mensen in mijn omgeving. Ik heb zo’n herinnering dat ik in de zandbak zat te kijken naar mijn vriendjes Vincent en Jeanet en dat ik het verschil niet zag terwijl de hele wereld om mij heen zo’n strikt onderscheid maakte tussen jongens en meisjes. Ik voelde dat ik daar niet aan mee wilde doen, zo was het me thuis ook niet meegegeven. Buiten het huis werd de wereld mij gepresenteerd in twee hokjes: man of vrouw en je was sowieso hetero. Ik had meteen het idee dat iedereen het verkeerd zag omdat mijn beeld van de wereld veel leuker was.’

Composities

Als kind wordt ze gefascineerd door bouwen en maken van vormen.’ En passant vertelt ze dat ze ook nog zangeres en schrijver is. ‘Tien jaar lang was ik frontvrouw van de band Okkernoot. De gemeenschappelijke deler in muziek en architectuur zit in het maken van composities. Zo ben ik altijd bezig met puzzelen en componeren. In composities gaat het om structuur, balans en timing. Ze kunnen van geluid zijn, beeldend of ruimtelijk. Een dans is ook een compositie, mensen die samenwerken volgens een bouwplanning vormen ook een compositie.’
Na de middelbare school gaat ze bouwkunde in Delft studeren.Haar studietijd wordt echter wreed verstoord doordat ze in het derde jaar ernstig ziek wordt. ‘Balans speelt een belangrijke rol in mijn leven. Vanaf mijn 22e heb ik een auto immuunziekte. Vanaf dat moment luister ik heel bewust naar mijn lichaam en reageer op mijn intuïtie om zelf in balans te zijn. Als je ziek bent kun je nog steeds fit zijn om te zorgen dat je goed met een ziekte kunt leven. Daar draait volgens mij het leven om: je goed voelen. Dat is iets anders dan ‘geen pijn’ hebben. Luisteren naar je lichaam is een bewuste manier van leven.’

Het leven is te kort om niet iedere dag te kunnen zijn wie je bent

What it takes to tango

Na deze intens zware periode herpakt ze zich en studeert af. In de eerste drie jaar na haar studie leert ze de eerste fijne kneepjes van het vak op een Rotterdams architectenbureau.
‘Op weg naar mijn werk liep ik iedere dag door de bouwput van Rotterdam-Centraal. Zo sensationeel vond ik dat.’ Daarna stapte ik met mijn portfolio een kantoor van Arcadis binnen met de ambitie architect van stations te worden.’ Ze wordt aangenomen. Diverse projecten later is Marianne ontwerpleider voor het nieuwe station Amsterdam-Zuid. ‘We componeren erop los en ontdekken welke tango je hier eigenlijk moet dansen om samen de stationsverbouwing voor elkaar te krijgen. Zuidasdok is een infrastructuurprogramma dat gaat over de leefbaarheid van Amsterdam-Zuid. We proberen het hart van de Zuidas te transformeren van een monocultuur van luxe kantoren naar een gemengde plek. We willen hier niet alleen wonen of werken, we willen hier kunnen leven. De populariteit van de Zuidas blijft groeien.’

Coming out?

Hoe was haar coming out eigenlijk? ‘‘Die heb ik nooit beleefd. Ik maak alleen momenten mee waarin andere mensen erachter komen dat ik anders leef dan dat zij hadden aangenomen. Dus laat me hen verlichten zoals zij mij ook de wereld door hun ogen laten zien. Ik kan ook heel relaxed reageren op de dagelijkse rituelen die in onze tijd nog horen bij mijn uiterlijk: he jongen kan jij even…oh sorry mevrouw kunt u ons de voetbal geven.’ Ze schaterlacht. ‘Humor is de rode draad in mijn leven. Jezelf relativeren kan ook het ijs breken. Ik ben een vrouw maar ik heb ook heel duidelijk een wat anderen noemen “mannelijke kant” in mijn persoonlijkheid en ik val op mannen en vrouwen. Ik heb nooit gedacht dat ik daar aan anderen verantwoording over moest afleggen. Dat doe ik dus niet.’

Lef

Lef en lief hebben zijn belangrijke begrippen voor Marianne. Met een twinkeling in haar ogen:
’De letter Q staat in mijn leven voor *quality*. Kwaliteit van leven en beleven. Het proces zet ik op de eerste plaats. Dan komt de rest vanzelf. In teams waar mensen zichzelf zijn maken we het beste ontwerp omdat geen oplossing onbesproken blijft. Daarvoor is lef nodig van alle teamleden. Durven zeggen wat je denkt, wat je goed vindt, waar je van houdt op het moment dat het in je opkomt. Ik kom namelijk uit de tijd van ‘“een slimme meid is op haar toekomst voorbereid” en ‘een betere wereld begint bij jezelf’.

Humor is de rode draad. Jezelf relativeren kan ook het ijs breken.

Liefde

Ze woont met haar vrouw en zesjarig zoontje op een steenworp afstand van de Zuidas. ‘Liefde heeft voor mij veel te maken met aandacht en focus. Aandacht voor je vak, de mensen die je tegen komt en de wereld om je heen. Zien en luisteren zijn een eerste stap naar een betere duurzame wereld. Liefde begint met zorgvuldigheid en net dat beetje extra moeite doen. Kwaliteit, diepgang en perfectionisme komen dan vanzelf. Als je het maar samen doet. Het is heel belangrijk om anderen te kunnen toelaten in je eigen proces.’

Bij portretfoto

Na de Regenboogtrap bestaat Marianne’s nieuwe project uit gele (tijdelijke) constructies.
‘Deze onderdelen van station Zuid zijn nog in bewerking en dus niet definitief. Ze zijn nodig om station Zuid ‘in de lucht te houden’ terwijl we verbouwen naar de eindsituatie.
Zuidasdok is een groot evenement dat jaren in uitvoering zal zijn. Voor het station vinden we het belangrijk om steeds een begrijpelijke situatie te creëren zodat reizigers makkelijk hun weg kunnen vinden. Daar is veel aandacht voor bij mijn opdrachtgevers ProRail, NS en GVB Amsterdam. We vertellen daarom het verhaal van de verbouwing met die gele constructies. Het zijn grote opvallende sculpturen in de kleur van de huisstijl van Zuidas.
‘

George Groot

Het laatste taboe

Tekst: Paul Hofman
Foto: Richard Zandberg

Hartje Pijp spreken we met ***George Groot (80)****. De cabaretier, tekstdichter en oud-docent is met zijn boomlange gestalte een indrukwekkende verschijning. Een gesprek over zijn leven, loopbaan, huwelijk en betaalde liefde. Na bijna twee uur nemen we afscheid. 'Betaalde liefde is geen verborgen iets.'*

In de roerige jaren zestig richt hij, met een paar studievrienden waaronder zijn latere vrouw Anke, de cabaretgroep Don Quishocking op. Nauwelijks een jaar na oprichting wint de groep het prestigieuze Camaretten festival.

Op een nazomerse dag zitten we op het terras van een populair cafe-restaurant. Hij vertelt uitgebreid over zijn jeugd, studie, huwelijk, latere coming out en betaalde liefde. George blijkt een spraakwaterval te zijn die het podium nog altijd lijkt te missen.

'Ik ben opgegroeid in Edam waar ik de middelste van drie broers was.' Vervolgt: 'Ik heb er een heerlijke jeugd gehad.' Traditioneel met een strenge vader en een liefhebbende moeder. 'Onbewust

merkte ik dat ik toch anders was dan mijn broers. Na schooltijd zwierf ik altijd urenlang door Edam. Ik was een vrolijk, zelfstandig en nieuwsgierig kind. Zo wist ik altijd alle laatste nieuwtjes die ik later met mijn moeder deelde. Zij vond dat heerlijk. Ik was de oogappel van mijn moeder. Een moederskindje? Zeker! Op een zeker moment kreeg ik van mijn moeder een kastje waar ik dingen kon neerzetten die ik belangrijk vond. Zo stonden er mooie vrouwelijke dingen. Ik nam alles over wat mijn moeder deed.' Zijn broers plagen hem ermee. 'In mijn puberteit had ik al bepaalde jongens op het oog die ik leuk vond. Het was spannend en tegelijkertijd erotisch.' Het blijft bij stoeien, met zijn gevoelens doet hij niets.

Perfecte seks

'Na de middelbare school besloot ik Nederlands te gaan studeren. Dat beviel me al moest ik het eerste jaar overdoen.' Dan gebeurt er iets dat zijn leven voor altijd zal veranderen. George ontmoet de liefde van zijn leven: de Amsterdamse Anke. Vanaf het eerste moment klikt het. Al gauw vormen ze een stel. 'We waren onafscheidelijk. Ik had zoiets van: dit is het. Opeens was ik volwassen.'We trouwden in 1966. Hij neemt nog een cappuccino. 'Met een paar andere studenten richten we een jaar later een cabaretgroep op die ik de naam Don Quishocking gaf. En de seks met Anke was overigens perfect.' Ze zullen 45 jaar bij elkaar blijven tot Anke in 2010 overlijdt. Een *match made in heaven*? 'Ja, zeker!'

Huwelijk met Anke was match made in heaven

Een jaar na oprichting van de cabaretgroep winnen ze het Camaretten festival. 'Echt een bekroning. Overdag hadden we allemaal ons eigen werk maar 's avonds traden we op.' Ze worden een begrip. Begin jaren zeventig wordt hij docent Nederlands en Anke gaat lesgeven aan de Academie voor Woord en Gebaar. Het leven lacht hen toe. Toch dwalen zijn blikken soms af naar jongens.

Mannenliefde

'Tijdens ons huwelijk ben ik twee keer met een jongen naar bed geweest. Anke wist dit maar zei dan: George is van mij. Ze wist zeker dat ik geen homo was. Gek eigenlijk dat ik wel voor vijfhonderd man op een podium durf te staan maar geen lef had het tegen mijn vrouw te zeggen dat ik verliefd was op een jongen.'

Ik heb met enige schroom een escortbureau uit een gayblad gebeld

In de jaren zeventig raken beiden begeesterd door de verlichte Bhagwan, een Indiase meester die hun geestelijke leidsman wordt. De filosofie van de verlichte Bhagwan luidt dat Iedereen onvoorwaardelijke liefde in het leven kan beleven in plaats van te overleven. Tot op de dag van vandaag hangt George die leer aan. Na het overlijden van Anke breekt een donkere periode voor George aan.

'Seks was en is belangrijk voor mij.' Een half jaar na haar dood ontmoet hij een man met wie hij een innige omhelzing heeft. 'Ik besefte toen dat ik met een man naar bed wilde.' Het houdt voor George een belofte voor de toekomst in. Later geeft hij toe aan zijn gevoelens voor mannen. 'Ik heb met enige schroom een escortbureau uit een *gayblad* gebeld. Doodzenuwachtig was ik maar wist het zeker: dit is wat ik wil.' Een uur later staat er een prachtige Australische jongen voor zijn deur. 'De spanning in combinatie met de seks is zo fijn.' Het lijkt George niets om naar homobars te gaan en al dan niet daar een jongen op te pikken. Het is veel efficiënter een jongen te bestellen, benadrukt hij. 'Ik had voor deze ervaringen vijfduizend euro uitgetrokken. Voor mij is het absoluut geen taboe.' Het is een zakelijke deal tussen twee mensen, zegt hij. 'Al werden mijn vrienden wel een beetje gek van mijn enthousiaste verhalen. Escorts zijn gewoon leuk al realiseer ik dat het niet door iedereen als normaal wordt gezien.'

George heeft lef te doen wat hij wil op liefdesgebied en lief wanneer hij kan. Maar de liefde voor zijn vak en voor Anke zal altijd blijven

Tekst: Paul Hofman

Jacob Israël de Haan

De zin 'Naar vriendschap zulk een mateloos verlangen' staat op het Homomonument dat in 1987 werd onthuld bij de Amsterdamse Westerkerk. De strofe komt uit het gedicht 'Aan eenen jongen visscher' dat onderwijzer, schrijver en poëet Jacob Israël de Haan in 1917 schreef.

Jacob wordt in 1881 geboren in een orthodox joods milieu. Op zijn vierde verhuizen zijn ouders met de kinderen naar Zaandam. Na de middelbare school wordt hij leraar waarna hij een studie rechten voltooit en voor een socialistische dagblad gaat schrijven.

Openlijk

Op zijn 23e publiceert hij een boek dat het land schokt. Direct raakt Jacob raakt zijn baan als onderwijzer kwijt en ook de krant waarvoor hij schrijft verbreekt alle banden. De reden? 'Het is een vies boek waar niemand iets van wil weten, verklaart een tijdgenoot. In het boek *Pijpelijntjes*, dat zich afspeet de De Pijp beschrijft hij openlijk de homoseksuele relatie tussen de twee vrienden Joop en Sam. De verhouding tussen hen is aanhankelijk en emotioneel. Joop is verliefd op Sam maar kijkt tegelijkertijd naar andere jongens. Hij is daarbij schaamteloos. 'Toen prachtig donkergebronsd, lei ik hem op de canapé en sloeg de witte doek van hem af.'

Uitgekotst

Zijn boek wordt vijandig ontvangen. Jacob Israël de Haan krijgt een stigma en wordt 'uitgekotst'. Maar in zijn boek vertelt hij open over de verhouding van de jongens, spannende mannen, het roddelen van de buurvrouwen en het leven in De Pijp rond 1900. Hoofdpersonen Sam en Joop hebben een moeizame relatie : hoewel Sam van Joop houdt, is hij vaak gemeen tegen hem. En ook mishandelt hij hem zelfs. In het boek laat de schrijver twee opvattingen die toen heersten over homoseksualiteit de revue passeren: is homoseksualiteit aangeboren of aangeleerd?

Zijn leven lang blijft Jacob Israël de Haan worstelen met zijn homoseksualiteit. In 1919 emigreert hij naar Palestina, waar hij politiek actief wordt. In1924 wordt De Haan met drie pistoolschoten om het leven gebracht in Jeruzalem nadat hij het avondgebed in de synagoge had bezocht.

Daders

Door velen werd lange tijd gedacht dat de daders Arabieren waren, maar dat bleek onjuist te zijn. Het was notabene een van de seculiere zionistische organisaties die hem doodschoot. Die organisatie heette *Hagana*.

De begrafenis was indrukwekkend en werd bijgewoond door meer dan 5000 mensen. Het was de eerste politieke moord in Israël.

De Haan gekleed als Arabier in Palestina.

Paul Overdijk

Tekst: Paul Hofman
Foto: Anita Muschner

We zijn er nog lang niet

Hij stond aan de wieg van Workplace Pride. Bijna tien jaar geleden droeg Vijf jaar geleden droeg ***Paul Overdijk (69)*** *zijn functie als voorzitter over aan zijn opvolger David Pollard. Maar losgelaten heeft hij zijn 'kindje' zeker niet. Tegenwoordig zet hij zijn kennis, kunde en ervaring in het werelddeel in waar hij zijn hart aan verloor: Azië. 'Bangkok is veiliger dan Amsterdam.'*

Hij is een paar dagen eerder geland op Schiphol na een lang verblijf in Thailand. 'Ik woon een half jaar in Bangkok en een half jaar in Amsterdam. Zo heb ik het beste van twee werelden.' Zijn man blijft in Bangkok maar Paul spreekt hem dagelijks via zoom. Amsterdam-Zuid heeft een speciaal plaatsje in zijn hart. Tweemaal was hij gastspreker in de Oranjekerk. Magazine Q heeft een exclusief gesprek met de man die jarenlang het gezicht was van de 'roze kant van de bedrijfswereld'.

Je bent jarenlang het boegbeeld geweest en nu actief in Azië. Hoe kijk je terug op die periode?
'Ik was een van de oprichters van Workplace Pride en tot 2013 voorzitter. Dat was zeker in het begin een geweldig spannende en inspirerende periode, die ook een verrijking was van mijn reguliere baan als directeur bij TNT (nu PostNL, PH). Dat was in die tijd toch wel een ongebruikelijke combinatie van functies. Weinig managers kwamen toen uit de kast, en namen zeker geen actieve rol in een club als deze. Vanaf de eerste dag bij mijn werkgever ben ik open geweest over mijn homoseksualiteit.' Inmiddels is hij meer dan veertig jaar LGBTIQ-activist.

Rolmodellen zijn essentieel

'Toen we startten met Workplace Pride waren vier bedrijven lid, nu zijn dat er meer dan honderd. We moesten het wiel uitvinden, bijvoorbeeld bij het organiseren van conferenties, maar ook in het benaderen en aanhaken van bedrijven. We hebben toen de basis gelegd. Uiteraard is Workplace Pride is geprofessionaliseerd en internationaler geworden. Dat is ook nodig als je op gelijk niveau wilt kunnen schakelen met multinationals en andere grote organisaties die onze partners zijn. Het doel is hetzelfde gebleven: streven naar een inclusieve werkplek voor LGBTIQ-ers, en de verbinding maken tussen bedrijfsleven en LGBTIQ *community*, ook in landen waar het allemaal minder makkelijk is dan in Nederland.'

Bottom-up

Hij verdeelt zijn tijd tussen Amsterdam en Bangkok.
'Tegenwoordig woon ik een deel van het jaar in Bangkok, waar ik Pride! @ Work Thailand heb opgericht, een lokale versie van Workplace Pride. We bestaan nu een aantal jaren, en de eerste grote bedrijven doen mee. We hebben daarin ook goede support van de Nederlandse ambassade en van het United Nations Development Programm (UNDP). Wat we doen lijkt erg op de begintijd van Workplace Pride. De zakelijke cultuur in Thailand is minder open dan in Nederland, en je vindt in bedrijven dan ook veel minder openlijke LGBTIQ-ers, en al helemaal geen werknemers netwerken. Er zijn enkele uitzonderingen, maar dat zijn voornamelijk expats. We kunnen daar dus veel minder *bottom-up* werken, zoals hier, en moeten dus direct lobbyen bij het topmanagement. Daar besteed ik veel tijd aan. Het begin is er, en ook in Thailand beginnen bedrijven in te zien, dat een goed LGBTIQ- beleid goed is voor de business, en dat een *outreach* naar de LGBTIQ *community* positief is voor het imago. Er is in Thailand vrijwel geen vrijwilligerscultuur, en mensen kunnen moeilijker schipperen tussen hun betaalde baan en een vrijwilligersklus. Een extra uitdaging dus.'

Wat zijn de ontwikkelingen op regenbooggebied die jij in het bedrijfsleven ziet?
'Om te beginnen in Nederland: toen we begonnen met Workplace Pride, zat één op de drie LGBTIQ-ers op het werk in de kast, Nu is dat een op de vier. Een substantiële verbetering.Ik vlei me met de gedachte dat wij daar een flinke steen aan hebben bijgedragen. Natuurlijk moet dat steeds beter worden, maar je hoeft het bedrijfsmanagement niet meer te overtuigen. Bedrijven zijn vaak nog zoekende hoe dat precies moet. Daarvoor hebben we de *Global Benchmark*. Daarmee wordt gemeten hoe een bedrijf het op dit punt doet en wat er kan worden verbeterd.'

Zichtbaar

'En dat brengt me op de belangrijkste ontwikkeling die ik zie: de rol die bedrijven kunnen spelen in internationaal verband. Iedereen weet dat in een groot aantal landen de positie van LGBTIQ-ers slecht is, Daar moet nog veel worden gedaan aan wetgeving, sociale acceptatie en inclusiviteit. *Diversity* en *inclusion* zijn internationaal een *hot topic* geworden. Dat is lang niet altijd zichtbaar, en het hoeft ook niet altijd in de krant, maar belangrijk is dat bedrijven zich realiseren dat ze die bijdrage kunnen leveren, en dat dat ook nog eens goed is voor hun *business position* én voor hun werknemers. Maar ook de tegenkrachten zijn sterk, en we zien een aantal landen waar het bergafwaarts gaat met de acceptatie van LGBTIQ-ers. Nog veel werk aan de winkel dus.'

Wat is jouw ambitie?
"Ik ben gepensioneerd, en op kleine schaal actief in het bedrijfsleven. Mijn ambitie is de activiteiten die ik ben gestart goed van de grond te krijgen, en jongere mensen te stimuleren er de schouders onder te zetten. Het is vooral het belang van werknemers die nu hun carrière maken, en ik vind het ook hun verantwoordelijkheid die *drive* vast te houden en door te geven. Het gaat over de LGBTIQ *business community* van morgen en overmorgen.

Workplace Pride Foundation is het internationale platform voor LGBTIQ+ Inclusiviteit op de werkplek. Opgericht in 2007 door een viertal Nederlandse bedrijven telt het platform nu ruim 110 leden, voornamelijk uit Europa en Noord-Amerika. Leden zijn (multinationale) bedrijven, overheidsorganisaties en wetenschappelijke instellingen, zoals universiteiten. Workplace Pride streeft naar verbetering van de situatie voor LGBTIQ+ op de werkplek, maar ook naar het leveren van een bijdrage aan LGBTIQ+ emancipatie in de landen waar de leden van het platform actief zijn. Toonaangevende activiteiten:

- De Global Benchmark, waarmee jaarlijks de LGBTIQ+ Inclusiviteit van organisaties wordt doorgelicht. De uitkomsten van deze Benchmark worden gebruikt om het beleid binnen organisaties te verbeteren
- De Declaration of Amsterdam, een 10-punten initiatiefverklaring waarin organisaties hun bijdrage aan LGBTIQ+ emancipatie uitspreken, zowel voor eigen werknemers als voor de samenleving. Het is inmiddels door een groot aantal organisaties ondertekend.
- Conferenties, waar de actuele stand van zaken van LGBTIQ+ Inclusiviteit op de werkvloer en in de samenleving wordt besproken. De afgelopen jaren zijn naast de jaarlijkse conferentie in Amsterdam ook een groot aantal internationale conferenties gehouden in Oost-Europa (Moskou, Budapest, Praag), Azië (Bangkok, Tokyo, Dubai) en Afrika (Nairobi). Met name deze internationale conferenties laten zien welke rol bedrijven kunnen spelen bij het streven naar LGBTIQ+ emancipatie.

De nieuwste activiteit is de LGBTIQ+ Workplace Monitor, die op basis van een groot aantal data in beeld brengt hoe het staat met Inclusiviteit op de internationale werkvloer. Meer info is te lezen op ***www.workplacepride.org***

Ons team in Bangkok is relatief jong, de gemiddelde leeftijd is net iets boven de 30.'

Liefde en haat

Wat is jouw band met Thailand dat het bekendstaat als 'Country of Smiles'?
'Thailand is in de eerste plaats het land van mijn man Virot die ik er bijna dertig jaar geleden ontmoette. Inmiddels is het mijn tweede vaderland geworden. Het is een gecompliceerd land met grote verschillen tussen rijk en arm, weinig sociale voorzieningen en een beperkte vrijheid van meningsuiting. Maar het heeft ook een dynamische economie, met meer flexibiliteit dan Europa. En met een hartelijke bevolking, waar je je welkom voelt, en met de beste keuken ter wereld.'

Voor LGBTIQ-ers is het niet altijd het paradijs maar Thailand heef wel een sterke *live-and-let live* cultuur. In Bangkok kunnen gays zonder probleem hand in hand over straat en ook transseksuelen zijn veel zichtbaarder dan in Amsterdam. Bitter: 'Het is veiliger in Bangkok dan in Amsterdam.'

LEF
Hij gaat zelf altijd uit van positiviteit en vindt het belangrijk het gesprek aan te gaan met mensen. 'Je kunt nog zo van mening verschillen met die ander maar grondregel is dat je elkaar respecteert.' Paul benadrukt dat rolmodellen belangrijk zijn. Die ontbraken in het bedrijfsleven toen ik ging werken. Ik heb geprobeerd zelf een rolmodel te zijn en ik hoop dat LHBTIQ-ers daar iets aan gehad hebben. Bij de oprichting van Workplace Pride heb ik voor ogen gehouden dat we lef nodig hebben en altijd een stap meer moeten zetten.'

In Bangkok kunnen gays zonder probleem hand in hand over straat

Onlangs bleek uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau dat meer dan de helft van de trans personen in de laagste inkomenscategorie valt. Bedenkelijk: 'Het is echt belangrijk dat de Nederlandse arbeidsmarkt snel inclusiever wordt gemaakt voor transgender personen. Misschien zijn we een beetje lui geworden.'

Paul blijft onvoorwaardelijk activist in hart en nieren: 'Het gaat niet om het toevoegen van jaren aan je leven maar om leven aan je jaren toevoegen.'

Activist, feminist, schrijver en trans persoon avant la lettre: Andreas Burnier (1931-2002)

Tekst: Paul Hofman

Twee decennia geleden wordt een 71-jarige vrouw dood gevonden in de Valeriusstraat in Zuid. Het blijkt de schrijfster Catarina Irma Dessaur, beter bekend onder haar schrijvers-pseudoniem Andreas Burnier. Wie was zij?

Oorlog

Catharina Irma Dessaur wordt geboren in een Haags liberaal Joods gezin. De Tweede Wereldoorlog breekt uit als ze elf jaar is. Gescheiden van haar ouders duikt ze onder. Als jong Joods meisje verblijft ze drie jaar lang op 16 verschillende adressen. Die periode maakt een onuitwisbare indruk op haar. Na de oorlog keert ze terug in Den Haag. Ze gaat er naar de middelbare school waarna ze medicijnen en filosofie gaat studeren in Amsterdam. Beide studies rondt ze niet af. In 1953 trouwt ze met de uitgever Emanuel Zeijlmans van Emmichoven. Al snel wordt een zoon geboren, zeven jaar later een dochter.

Huwelijk

Door haar man en diens ouders leert Burnier de antroposofie kennen. Het huwelijk loopt echter spaak. Al snel blijkt dat een heterohuwelijk niets voor haar is. Heel vooruitstrevend voor die tijd is dat zij degene is die het huwelijk beëindigt.

Catharina hervat haar studie, nu filosofie in Leiden. Ze studeert cum laude af.

Tijdens haar studie ontmoet ze haar eerste vrouwelijke geliefde met wie zij zeventien jaar een relatie zal hebben. Het is fotografe Paula Franssen. Na haar afstuderen gaat ze een korte periode als ambtenaar werken in Den Haag, daarna wordt ze wetenschappelijk medewerker op het Criminologisch Instituut in Leiden.

Debut

In 1965 debuteert ze als schrijfster met haar debuutroman *Een tevreden lach*. Daarin schrijft ze op volstrekt open en vanzelfsprekende wijze over haar homoseksualiteit en het feit dat ze verdwaald is in haar vrouwelijk lichaam..Het is een diep ontroerend verhaal over een getrouwde vrouw die haar seksualiteit onderzoekt. De eerste zin van het boek is veelzeggend en niet verwonderlijk ook de titel van de door Ronit Palache onlangs uitgegeven biografie *Elk boek is een gevaar*. Zelf zegt ze over haar 'anders-zijn': 'Ik was liever als jongen dan als meisje geboren.' De titel *Elk boek is een gevaar* is ontleend Burniers debuutroman: `Elk boek is een gevaar. (...]) Elk boek is een gevaar dat de ziel in wil (...)Wie de ziel in wil, moet door de omgekeerde wereld heen, door de leegte, door het niets', staat in het eerste hoofdstuk

Verlangen

In *Een tevreden lach* staat schrijft Andreas Burnier over haar verlangen jongen te zijn: 'Ze koopt een bruin pak, wit overhemd, een pijp en een toneelbril. Met die uitdossing, het haar kortgeknipt, denkt ze voor een jongen te kunnen doorgaan. Als dat lukt, is ze bevrijd uit het meisjeslichaam dat haar leven zo wreed beperkt. Ze stapt een biljartcafé binnen

> *'Het is fijner om vrouw te zijn, maar in de eerste helft van je leven is het heerlijk om die fysieke bewegingsvrijheid en veiligheid die jonge mannen hebben – het gevoel dat er eigenlijk niets kan gebeuren.'*

en bestelt met schorre stem bier. Maar de mannen in het café lachen haar uit en ontmaskeren haar als een meisje. De vernedering is groot. Alle hoop is vervlogen.'

Die worsteling van Dessaur en en haar mannelijke verschijning leveren bij velen in de literaire en academische wereld verwarring op. In 1973 wordt

> De auteur heeft zich van jongs af aan verdrukt gevoeld – als vrouw, homoseksueel en als joodse – en dat was haar belangrijke inspiratiebron. Zelf zei ze eens: "Het is altijd een voorrecht te worden geboren in een onderdrukte groep. Voor iemand die behoort tot de heersende kaste (...) is het veel moeilijker ooit tot enig inzicht van belang te komen. 'Lijden is goed voor de mens', zeiden de (vroegere) Russen. Het is goed, in die zin dat het je wakker houdt, je bewustzijn scherpt, je geestelijke activiteit prikkelt.'

de androgyne Burnier hoogleraar criminologie aan de Nijmeegse katholieke universiteit. Dat zal ze tot 1988 blijven.

Eigenzinnig

Burnier heeft over tal van maatschappelijke onderwerpen haar eigen opvattingen die ze ook te berde brengt in tal van essays en vraaggesprekken. Euthanasie, abortus, feminisme, discriminatie, genetische manipulatie en de relatie tussen wetenschap en spiritualiteit passeren de revue. Burniers eigenzinnige feministische opvattingen brengen haar regelmatig in conflict met de vrouwenbeweging. Van het toentertijd populaire neomarxistische jargon moet ze niets hebben. Ze krijgt vaak het verwijt dat ze rechts is. Haar opvattingen leidden vaak tot hevige polemieken. Zo afficheerde zij zich als fel tegenstander in het debat over euthanasie. Autonoom en moedig houdt Catharina echter stand.
Haar oorlogservaringen vormen een niet te verwaarlozen element in haar leven. Het is de onhanteerbare angst voor de Shoah, zoals ze het zelf omschrijft.

Partner

In 1983 ontmoet ze de vrouw van haar leven met wie ze vanaf tot het einde van haar leven zal samenleven. Het is Ineke van Mourik (door Andreas Burnier liefkozen Daniël genoemd) voormalig bibliothecaris van Atria (Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis, redacteur van het lesbisch-cultureel tijdschrift Lust & Gratie) die de literaire nalatenschap van haar in 2002 overleden partner beheert. Andreas Burnier werd begraven op de Liberaal Joodse Begraafplaats in Hoofddorp.

Onlangs verscheen het boek *Elk boek is een gevaar* dat journalist en publicist Ronit Palache samenstelde over Dessaur/Burnet. Het is een bloemlezing dat brieven, interviews en autobiografische passages uit Burniers werk bevat.

Recensie *Elk boek is een gevaar* (de Arbeiderspers, 2022) 'Meesterlijk samengesteld, bovendien prachtig vormgegeven, prikkelend en fascinerend van de eerste tot de laatste pagina, mooi hoe Andreas Burnier wordt beschreven als complexe hooggeleerde, elitaire en erudiete vrouw, een juweeltje' (Paul Hofman)

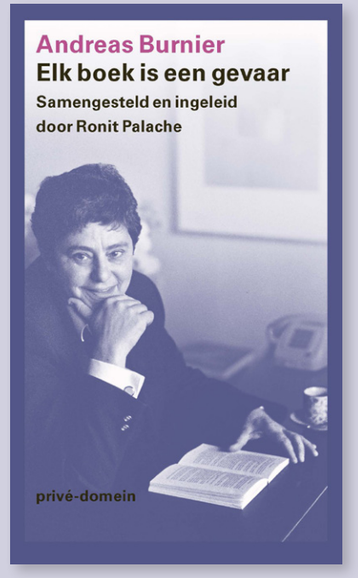

»» Win een boek

Uitgever De Arbeiderspers stelt drie exemplaren van *Elk boek is een gevaar* van Ronit Palache beschikbaar. Wil je in aanmerking komen van een exemplaar stuur dan voor medio februari 2023 een mail met je gegevens naar *info@greypridezuid.nl* onder vermelding van winactie boek (magazine Q). Je krijgt automatisch bericht of je prijswinnaar bent.

Eric de Rooij

Je hebt lef nodig om kwetsbaar te zijn

Tekst: Paul Hofman
Foto: Ronny Boogaart

Stadsdeel Zuid telt veel scholen, musea en culturele instellingen. Niet verwonderlijk dat Zuid nogal wat musici, artiesten en auteurs tot haar inwoners mag rekenen. ***Q*** *spreekt met een schrijver en dichter die zijn hart heeft verpand aan Zuid en er met zijn man sinds het begin van de jaren negentig woont. Daarnaast werkt hij als humanistisch geestelijk begeleider. Onlangs schreef hij een intrigerend boek over de jaren tachtig. Wie is* ***Eric de Rooij****?*

Aids hing als een schaduw over je seksleven

Alert

Het thema van deze ***Q** Heb l(i)ef* spreekt hem aan. ‘Als je als man van mannen houdt en je treedt daarmee naar buiten, speelt lef altijd een rol. Hand in hand lopen, hoe spijtig ook, het blijft een statement dat je afgeeft. Eerlijk gezegd ben ik buiten altijd alert. Ik hoor veel, zie veel. Dat zijn mooie dingen: een glimlach van een passant, de vriendelijke oogopslag van een voorbij fietsende jongen en hoe het zonlicht op zijn gezicht valt. Maar ik zie en hoor ook veel vervelende dingen, helaas.’

Er is lef voor nodig jezelf werkelijk te aanvaarden

Lef en liefde

Ik bewonder mensen die ondanks de dreiging van geweld, fysiek of verbaal, gewoon het leven leiden dat zij willen leiden. Bijvoorbeeld in drag de tram in, je seksegenoot innig zoenen op een bankje, laat het maar zien. En als je getuige bent van intimidatie, belediging of erger, kijk niet weg. Mijn vriend heeft een cursus gevolgd om een ‘actieve omstander’ te’ te zijn. Je kunt op zulke momenten meer doen dan je denkt. Ook dan spelen lef hebben en lief hebben een belangrijke rol. Ik vind dat we in het leven allemaal wel actieve omstanders mogen zijn.

En: ‘Zo pratend zie ik een innige verbondenheid tussen die twee woorden, daarom is het een mooi thema van deze glossy. Durf je echt lief te hebben? Dan heb je lef nodig om kwetsbaar te zijn en je open te stellen aan een ander. Terwijl ik dit zeg denk ik dat er veel verschijningsvormen van lef en liefde bestaan. Naastenliefde, dat hoeft niet persé erotisch te zijn, maar je bekommert je wel om de ander: heb ik lef om te zien wat bij een ander op het spel staat? Of denk aan liefde voor jezelf, ook dan is er lef nodig: mag ik er zijn, heb ik mezelf werkelijk aanvaard? Uiteindelijk zijn dat vragen die veel homoseksuele mannen en vrouwen zichzelf ooit hebben gesteld.’

Terugblik jaren tachtig

De jaren tachtig staan op ons netvlies gebrand. Amsterdam was in die tijd de Gay Capital of the world. De stad trok homo’s en hetero’s uit binnen- en buitenland aan. De homo horeca floreerde. Jij bracht veel tijd door in de Reguliersdwarsstraat waar cafés April en Havana onbetwist de populairste en drukstbezochte kroegen waren. ‘De jaren tachtig hebben mij gevormd. Ik ging uit en had lief. Onlangs verscheen mijn tweede roman met de titel *Augustus*. Over een zomer, een liefde en een moord in 1988. Het is autofictie, een mengvorm van herinnering en fantasie. Ik wilde iets schrijven over de dilemma’s die jonge gays hadden in een tijd dat aids als een schaduw over je seksleven hing. Je danste, genoot van de muziek - er is veel jaren tachtig muziek in het boek - maar daarnaast was je bang voor intimiteit, omdat dat ook een vreselijke dood kon betekenen. Mijn dagboek hielp mij om waarheidsgetrouwe details in mijn verhaal te stoppen. In die jaren las ik *het Geheim dagboek* van Hans Warren en natuurlijk moest hij een rol in *Augustus* krijgen. Zo ook de moord op een vriend. Het boek gaat over vrijheid en onvrijheid, durven en niet-durven en dat zelfs het durven, je bevrijden uit beklemmende structuren, je geen garantie biedt dat je werkelijk vrij bent. Of plechtig gezegd: je moet de verantwoordelijkheid nemen voor je leven, voor alles wat je deed, doet en naliet. En dat is, als je er echt bij stilstaat, best een opgave.

Inspiratie

Waar haal je jouw inspiratie vandaan? ‘Stap naar buiten en de verhalen komen je tegemoet. De werkelijkheid is zo rijk. Ik geniet van onverwachte ontmoetingen. Dat hangt ook wel samen met mijn werk als geestelijk verzorger in een verpleeghuis. Zo sprak ik gisteren met een oude vrouw met een ontroerend levensverhaal. Op een gegeven moment had ze het over Middernachtzending. Nooit van gehoord. Dat bleek een vereniging te zijn, geïnspireerd door het protestants-christelijk geloof, die sinds het einde van de negentiende eeuw streed tegen prostitutie. Dan gingen de leden ’s nachts naar de Wallen of andere plekken met prostitutie. Potentiële klanten probeerden ze met een gesprek en psalmen te weerhouden om werkelijk naar de hoeren te gaan. Zulke verhalen vind ik fascinerend. Bij mij ontwaakt dan de fantasie.’

Stap naar buiten en de verhalen komen je tegemoet

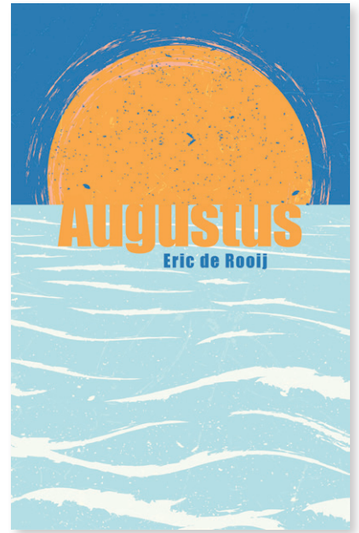

Augustus (uitgeverij kleine Uil)
Een zomer, een liefde, een moord. Nederland wordt Europees kampioen voetbal. De aidsepidemie raast door de wereld. Student Erik Poelman en zijn flamboyante vriend Maurits storten zich in het Amsterdamse uitgaansleven van drank, lust en mannenzweet. De angst voor het dodelijk virus resoneert mee in de beat van synthesizerpop. Steeds meer vervreemdt Erik van zijn jeugdvriend Johannes en van het geloof in zonde en verlossing. Een rusteloze zoektocht brengt hem in Maastricht en Zeeland, en bij schrijvers die net als hij buitenstaander zijn. Wanneer hij bij thuiskomst in de krant leest over een dodelijk voorval in één van de kleinste straten van Hilversum, krijgt zijn leven definitief een andere wending.

Fragment

‘En ik greep hem bij zijn zij en zong mee. Zijn zweet spatte op mijn lippen. Zijn speeksel sproeide hij, elke zin meezingend, tegen mijn wang. Een spuugbelletje glom in zijn hals. Onze handen klauwden in kletsnatte T-shirts. Het werd voller op de dansvloer. Mannen verdrongen elkaar, claimden de kleine ruimtes voor hun danspassen.’.....Elke beweging past perfect in het ritme. .....Ik keek naar zijn rug, zijn smalle heupen, zijn dansende benen. Draai je om, Maurits, dacht ik, draai je om, verdomme.’ (pag.88/89, uit *Augustus*)

Pastoor Pierre Valkering

Tekst: Paul Hofman
Foto: Anita Muschner

Ik heb geen seconde spijt gehad

In 2019 krijgt ***pastoor Valkering*** *van de Amsterdamse Vredeskerk landelijke bekendheid. Tijdens het jubileum van zijn 25-jarig priesterschap in een stampvolle kerk komt hij uit de kast. Hij presenteert tegelijkertijd zijn boek 'Ontkleed niet naakt staan, Hoe vindt een Roomse priester zijn weg?' dat tot veel ophef leidt. Amper een dag later wordt hij door zijn meerdere, bisschop Punt, geschorst. Ruim drie later kijk ik samen met hem terug op zijn coming out en alles daaromheen. 'Het is me niet in de kouwe kleren gaan zitten'*

Moloch

Op zijn nieuwe huis niet ver van zijn voormalige werkplek zit pastor Valkering klaar. Heeft jou coming out komen invloed gehad op de houding van de katholieke kerk ten opzichte van homoseksualiteit en homoseksuele priesters in het bijzonder?
'De Kerk' is natuurlijk een moloch, een supertanker. Die verandert niet zo heel gemakkelijk van koers. En wie ben ik nou helemaal? Een klein mannetje maar! Maar goed… het schrijven van dat boek en zeggen wat ik te zeggen had en heb, dat was voor mij absoluut noodzakelijk. En dat gaat over waarheid en eerlijkheid, - in onze levens en in onze kerk. Ik heb er werkelijk geen seconde spijt van gehad, dat ik daarvoor ben opgekomen. Wat het per saldo en in het licht van de eeuwigheid op zal leveren voor homo's en anderen in de kerk, dat is nu nog moeilijk te zeggen en dat zullen we wel zien. Of niet. Eerlijk gezegd: het gaat om de inspiratie. En wat mij betreft niet om het resultaat. Nee, daar ga ik niet over. Daar heb je geen macht over en dat moet je ook niet willen. Wat ik wel weet is: er zijn veel gelovige, christelijke, katholieke mensen die denken en streven zoals ik. Ik herken mijzelf wat dat betreft ook erg in paus Franciscus. Wie weet kunnen al die mensen samen toch een verschil maken en ervoor zorgen dat de kerk oprecht liefdevoller en eerlijker wordt en in die zin de supertanker van koers doen veranderen. Wij wachten af. En we blijven vol hoop.'
Lang na te denken over de vraag of het de moeite waard is geweest hoeft hij niet. 'Zonder meer is dat het geval. Mijn kwestie is nog onopgelost. Ik ben nog altijd geschorst. Maar mijn boek en wat ik allemaal te zeggen had en heb, dat ligt wel op tafel.'

Liefde: het enige dat telt

Lef en lief hebben zijn Valkering zeker op het lijf geschreven. 'Van God houden en van mensen houden, dat zijn twee kanten van een en dezelfde medaille. Liefde is in het leven uiteindelijk het enige wat telt, het enige wat werkelijk waardevol en betekenisvol is. ''Als ik de liefde niet heb, dan heb ik een galmend bekken en een schelle cimbaal'' schrijft de apostel Paulus. Nee, zonder liefde, vergeet het dan maar… dan is je leven leeg en hol. Dus ik probeer met God en mensen in liefde zoveel mogelijk verbonden te zijn. En zo beleef ik het ook. En ja, wie liefheeft, die durft ook wat, zeker.'
Hij kijkt veelbetekenend. In het tweede nummer van magazine **Q** stond een uitgebreid interview met jou en kwamen pornoverslaving, bezoek aan dark rooms en gay sauna's voorbij. 'Kijk… daar heb je ze weer 'The Big Five', die seksdingen in mijn leven. Die zijn in de perceptie nogal uitvergroot, uit hun verband gehaald en voorgesteld alsof het allemaal brandende actualiteit zou zijn in mijn leven. *Quod non*. Maar goed. *Sex sells* zullen we maar zeggen. Daardoor is er veel aandacht geweest voor mijn boek. Daarin heb ik onder andere over die dingen geschreven. Met die aandacht was ik blij. Want ik had namelijk wel wat te zeggen. Maar een *dark room*. Mijn hemel. Dat is inmiddels eindeloos lang geleden. En ik moet er eerlijk gezegd niet meer aan denken… Wat die abrupte schorsing betreft: erg jammer natuurlijk. Maar het heeft mij ook niet verbaasd. Want ik kende natuurlijk al mijn pappenheimers. Het was natuurlijk fijn geweest als men wat rustiger en meer ontspannen had kunnen reageren. En ik beleef die schorsing wel als buitenproportioneel en onrechtvaardig onder de gegeven feiten en omstandigheden. Intussen ben ik er dan gemiddeld eerlijk gezegd toch tamelijk goed bij gebleven, - rustig en ontspannen. Terwijl het mij natuurlijk ook niet in mijn kouwe kleren is gaan zitten. Want God, geloof, kerk, priesterschap… dat is natuurlijk mijn leven. Graag blijf ik er daarom op vertrouwen dat alles uiteindelijk hoe dan ook weer op z'n pootjes terecht gaat komen.'

Teken aan wand

Hoe gaat het nu met je? 'O, ik voel mij meestal blij, gelukkig en opgeruimd, door God en mensen bemind en dat is wederzijds. Ik heb betekenisvolle contacten met vele mensen en ga nog altijd graag naar de kerk. Gelukkig heb ik ook weer een goed plekje gevonden om in Amsterdam te wonen. Wat een voorrecht! Het conflict met mijn bisschop gaat voor mij op dit moment nog altijd over een zotte en heel kwalijke 'melding' die iemand over mij heeft gedaan. De bisschop wenst geen zorgvuldig deskundig onderzoek naar omstandigheden en inhoud van die melding. Dat houdt hij nog altijd af. Maar hij heeft mede op basis van die melding, als ware die valide en betrouwbaar, *quod non*, wél over mij gerapporteerd aan 'Rome'. Daarmee kan ik niet leven. Die kwestie móet worden onderzocht en gecorrigeerd. Ik vind het erg spijtig dat ik nota bene mijn toevlucht heb moeten zoeken tot de civiele rechter teneinde dat hopelijk te kunnen realiseren. Binnenkerkelijk is het tot op heden niet mogelijk gebleken. En dat is natuurlijk een teken aan de wand. Die melding en hoe daarmee is omgegaan, is precies een symptoom van waar ik in mijn boek over heb geschreven. Helaas is er in de kerk te weinig eerlijkheid. Maar misschien kan die er wél meer komen. Ik hoop het. En gelukkig ben ik een geduldig mens.'

Er is in de kerk weinig eerlijkheid

Wie ben ik, dat ik dit mag doen?

Ook een bijzondere tentoonstelling die tot de verbeelding spreekt is *De Eeuw van Juliana, een koningin en haar idealen*. Deze neemt je mee naar het leven van deze geliefde vorstin.Ook wel bekend als de 'vorstin naast de rode loper', want zij was eigenzinnig, modern en wars van protocol. In een spectaculaire paleissetting reis je terug in de tijd en zie je Juliana volwassen worden, van jong prinsesje tot standvastig vorstin, in de roerige wereld van de 20stee eeuw. Haar leven, persoonlijkheid en idealen worden gespiegeld aan deze bijzondere eeuw. Aan de hand van meer dan 400 objecten leer je de vorstin en de veelbewogen eeuw kennen. Zo zijn de beroemde inhuldigingsjapon te zien of kun je je wanen in een glamorous staatsbanket met een compleet gedekte dinertafel.

De Eeuw van Juliana, een koningin en haar idealen is tot en met 10 april te zien in de Nieuwe Kerk, Amsterdam

Portret van koningin Juliana tijdens een bezoek aan Duitsland, 1971 © Presseagentur Sven Simon

»» Winactie

Wil je kans maken op een een gratis entreebewijs voor de tentoonstelling De Eeuw van Juliana, een koningin en haar idealen (tot en met 10 april 2023)? De Nieuwe Kerk (*www.nieuwekerk.nl)* stelt speciaal voor onze glossy 6 toegangsbewijzen beschikbaar.

Reageer voor 28 februari 2023 en mail je naam en mailadres dan naar *info@greypridezuid.nl*
Winnaars krijgen medio februari 2023 automatisch bericht.

Tekst: Paul Hofman

Jason Bhugwandass

Transitie of de dood

In een oud buurtcafé bij Jason Bhugwandass (24) om de hoek spreken we hem over zijn jeugd, leven, transitie en studie. Samen met BeyonG is hij als transgender steunpilaar van de trans gemeenschap.'Mijn transitie is het meer dan waard geweest. Eindelijk ben ik geaard.'

Het is een opmerkelijk verhaal waarin hij zijn diepe emoties toont. Zonder hapering vertelt hij over de zware tijd die zijn transitietraject betekent. 'Van vrouw werd ik man. Ik ben nu goed geaard.' Hij groeit op in een gebroken gezin. Zijn vader is alcoholist, zijn moeder heeft haar handen vol het gezin draaiende te houden met deze onrustige situatie. kijkt weinig naar hem om. Als meisje geboren, heeft Jason niets met meisjesdingen. Buitenspelen en ravotten zijn alles voor hem.

Jeugd

Als kind wordt hij vak aan zijn lot overgelaten. Op zijn dertiende komt Jason erachter dat er iets niets klopt. Hij kan het niet benoemen. Maar een ding was duidelijk: hij voelt zich niet thuis in zijn lichaam. 'Er over praten met iemand durft hij niet. 'Ik kropte alles op. Zou ik misschien trans gender zijn? Die gedachte probeerde ik uit mijn hoofd te zetten. '

'Het idee dat de lasten van mijn anders zijn later voorbij zouden zijn, hield mij letterlijk op de been.' Hij wordt onhandelbaar en heeft vaak zelfmoordgedachten. Uiteindelijk wordt hij opgenomen in de jeugdzorg. 'Echt een 'hel op aarde'', zegt Jason zachtjes. Dat is ook de reden dat hij samen met enkele anderen een petitie is gestart onder de noemer *Het Vergeten Kind*. Doel van deze petitie is om de misstanden in de gesloten jeugdzorg onder de aandacht van de politiek te brengen. Het werd bijna 150.000 keer getekend. Onlangs overhandigde hij de petitie aan de staatssecretaris van Jeugd en Preventie. Het item haalt zelfs het NOS-journaal van die dag.

Transitie

Twee jaar geleden vond de medische transitie plaats. ‘Ik zag er erg tegen op. Maar ik kon niet meer terug. Ik was er klaar voor. Ik was zo fragiel als een tandenstoker.’
Het traject naar die transitie verloopt niet zonder slag of stoot. Veel gesprekken met psychologen en hulpverleners gaan aan de operatie vooraf. Het moment dat hij uit de narcose ontwaakt staat voor altijd op zijn netvlies gebrand. Met tranen in zijn ogen laat Jason het filmpje op zijn telefoon zien toen hij zijn geopereerde borsten voor het eerst zag. Op zijn bovenlichaam zien we ter hoogte van borstpartij een grote horizontale wond. ‘Het voelde alsof ik na een lange reis thuiskwam. Dagenlang wilde ik mijn bovenlichaam niet bedekken, ik wilde het met iedereen delen. Man, ik was zó blij.’

Rem op leven

Als transman en ervaringsdeskundige met de zorg vindt Jason dat er veel meer aandacht voor specifieke behoeften van LHBT-ers met mentale problemen moet zijn. ‘Ik schrik van het hoge

Nu ik aan het einde van mijn transitie sta, voel me ik me geaard

suïciderisico. Bij de genderpoli van het ziekenhuis heb ik ervaren dat een traject om van geslacht te veranderen nog moeilijker en stugger loopt als je komt van een achtergrond met zorg. Daardoor kan je hele leven op de rem komen te staan.’ Hij krijgt tien diagnoses, elke psycholoog die hem behandelde, plakte een ander label op hem ‘Om gek van te worden.’ Verzucht: ‘Ik heb de donkere kant van het leven en dan met name van de jeugdzorg gezien.’

‘Ik belandde in de gesloten jeugdzorg. Het was de eerste zorg die ik kreeg.’ Zijn verhaal met die vreselijke ervaringen met het zorgsysteem werd op indrukwekkende wijze getoond in een hartverscheurende televisiedocumentaire. Deze maakte veel tongen los.

Rolmodel

Hij is een goed voorbeeld voor anderen, zegt Jason zonder aarzeling. ‘Ik heb zelf altijd veel gehad aan trans mensen die iets verder waren dan ik. Nu ik aan het einde van mijn transitie sta, voel me ik me geaard. Ik sta dicht bij mezelf. Twee jaar geleden vond de operatie plaats. Het moment dat ze uit narcose kwam en het resultaat van de ingreep zag, staat hem op het netvlies gebrand. Vol trots laat Jason het filmpje van die momenten zien. De beelden raken hem nog steeds. Lachend: ‘De eerste weken wilde ik mijn bovenlichaam niet bedekken. Het contact met mijn lichaam was herstel. Ik wilde het met de hele wereld delen.’

Jongere versie

Zijn agenda vult zich inmiddels met bliksemkracht. Het ambassadeurschap van Pride Amsterdam komt op een goed moment. ‘Ik heb mezelf eerder opgetrokken aan de Jason van de toekomst. Als ik kijk naar hoe lang en hoe zwaar de weg is geweest om hier op deze manier te zitten, dan ben ik heel trots op die jongere versie van mezelf. De strijd ben ik zelf aangegaan.’ Het tekent hem. ‘Met alle moeilijkheden, het was het waard.’

Wat betekent het voor je nu je eindelijk jezelf kunt zijn? ‘Ik heb niet het idee dat je het leven kunt ervaren als je niet dicht bij jezelf staat. Het biedt de opening te functioneren naar je volledige potentie en wensen. Als dat niet kan, leidt dat zeker tot weerstand.’

Zelfverzekerder

‘Wat eerst een grote last en een worsteling met mezelf en mijn omgeving was, heeft mij later juist geholpen. Het heeft me zelfverzekerder, authentieker en weerbaarder gemaakt. Dat hoop ik als ambassadeur aan iedereen in dezelfde positie mee te kunnen geven.

Zijn nieuwe leven lacht Jason toe. Hij is inmiddels tweedejaars student psychologie. Als ambassadeur zal Jason zich voor meer dan honderd procent geven. ’Ik heb niet voor niets gestreden. Ik mag er zijn.’

Tekst: Paul Hofman

Modekoning Gianni Versace: Kracht van lef en liefde

Iemand die het Q-thema HEB L(I)EF meer dan ooit verbeeld is ontwerper Gianni Versace. Tijdens zijn leven straalde hij liefde uit en had in zijn ontwerpen lef. Over hem is momenteel de tentoonstelling *Gianni Versace Retrospective* te zien in het Groninger Museum.

Pionier

Gianni Versace (1946-1997) was een pionier in de modewereld. Hij doorbrak het traditionele man - vrouw beeld door kleding voor beide seksen te ontwerpen en seksualiteit en macht in zijn creaties te verwerken. Zijn openlijke homoseksualiteit maakte hem tot een belangrijk persoon binnen de lhbtiq-beweging.

Pop art en bondage

Versace’s grensverleggende combinaties en sterke patronen kwamen voort uit zijn enorme kennis van beeldcultuur en kunstgeschiedenis. Hij combineerde klassieke beelden met op art en liet zich inspireren door zowel figuren uit de Griekse oudheid als thema’s als bondage en SM.

Tragisch

In juli1997 werd Gianni Versace vermoord voor zijn huis in Florida. Hij was pas vijftig. De moord werd gepleegd door een obsessieve bewonderaar. Versace was in de Verenigde Staten gaan wonen omdat hij daar meer vrijheid voelde dan in Italië.

Door Versace’s unieke stempel op de modewereld en de hiermee gepaard gaande grote schare fans, verschenen vele bekende personen en popsterren bij zijn begrafenis, onder wie prinses Diana en Elton John.

»» Winactie

Magazine Q mag 3x2 toegangskaarten plus een *goodie bag* weggeven. In aanmerking komen? Stuur dan je naam en mailadres voor 15 februari 2023 onder vermelding van *Gianni Versace Retrospective* naar *info@reypridezuid.nl*

Een fotoboek onder dezelfde titel, *Gianni Versace Retrospective* – verscheen bij uitgeverij WBooks (*www.wbooks.nl*)

© Siese Veenstra, Foto

Giannie Versace Retrospective in het Groninger Museum tot en met zondag 7 december 2023. In deze tentoonstelling word je meegenomen in een wereld van extravagante kleding en catwalkshows, waarin mode, pop en design op spectaculaire wijze samenkomen.

Q glossy Zuid

is een gezamenlijke uitgave van:
SOOZ, Cordaan, Dynamo, Combiwel, PuurZuid en Gemeente Amsterdam